

Para sabermos algo máis...

REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 44-46

Javier F. Rouco Ferreiro

Coordinadore do monográfico

javier.rouco@udc.es

- Lipman, M. *El descubrimiento de Harry* (1988); *Lisa* (1988); *Pixie* (1989); *Mark* (1989); *Kío y Guss* (1992); *Elfie* (2000); *Suki* (2000); *Nous* (2004). Madrid: Ediciones de la Torre.

Estes volumes son xa uns clásicos e seguen a servir como referencia para o traballo sistemático coas habilidades de pensamento. As novelas e os manuais que as acompañan viñeron revolucionar o mundo educativo ofrecendo uns textos en forma de diálogo socrático, nos que os personaxes son nenos e nenas que preguntan e indagan sobre as súas experiencias cotiás, que coinciden e

recrean os grandes problemas da humanidade aos que dende sempre atende a Filosofía. Ofrecen un camiño comprobado internacionalmente para traballar o pensamento nas aulas a través do diálogo.

- Lipman, M. et alii. (1992). *La filosofía en el aula*. Madrid: Ediciones de la Torre.

Preocupados pola aprendizaxe e o desenvolvemento da infancia e a adolescencia, e a súa incorporación na vida adulta, Lipman, Sharp e Oscanyan chegan ao convencemento de que a tarefa fundamental do alumnado no sistema educativo é "aprender a pensar", ao que se podería

engadir “aprender a aprender”. A partir de aí pescudan as achegas que dende a Filosofía se poden facer a ese empeño: converter as aulas en comunidades de investigación como primeiro paso a unha transformación educativa, centrarse nas posibilidades do diálogo como fonte de aprendizaxe non só académica senón tamén social, delimitar as habilidades de pensamento que lle permitan ao profesorado abordar unha mellora do pensamento do alumnado e írmonos achegando pouco a pouco ao deseño de sesións de aula que axuden a pensar mellor dun xeito autónomo, creativo, coidadoso e crítico.

- Sático, A. e Puig, I. de (2000). *Proyecto Noria*. Barcelona: Octaedro.

Colección inaugurada co xa mítico “Jugar a Pensar” e que compón un currículo completo con propostas para traballar a Filosofía para nenas e nenos dende os 2 ata os 11 anos. Consta de catorce libros que ofrecen máis de 500 actividades para aplicar nas aulas coa arte e os xogos como referentes culturais. Inclúe un volume dedicado a traballar os dereitos da infancia e outro a unha fantástica proposta de avaliación lúdica e reflexiva: a avaliación figuro-analóxica. Para Educación Infantil presentan ademais unha colección de 10 “Cuentos para pensar”.

<https://noria.octaedro.com/es/Portada>

- Corleone, M. e Asociación de Filosofía para nenas e nenos de Galicia (2010). *Proxecto Miroscopio: Salvatore; Lara; Antón; Óscar; María*. A Coruña: Everest Galicia.

Esta colección de cinco contos (coas súas correspondentes propostas didácticas) xorden da necesidade de dispoñer de novos textos máis contextualizados, sentida pola Asociación de Filosofía para Nenas e Nenos de Galicia. Así, da man da inesque-

cible María Corleone, nacen estes cinco personaxes que nos convidan a “miroscopiar”: mirar escoitando, mirar observando, que é mirar cara a dentro e darlle voltas á mirada; mirar preguntando e pedindo explicacións, que é un mirar coidadoso e cheo de agarimo.

- Colección Crearmundos.

Serie de ensaios sobre a creatividade redactados cunha sensibilidade que os fai sumamente accesibles; ofrécennos unha visión das potencialidades da creatividade e a súa conexión coas diferentes intelixencias e permítennos entrar no interior do proceso creativo para delimitar as súas barreiras e avanzar no pensamento lateral e analóxico.

- SÁTIRO, A. (2009). *Pensar creativamente*. Barcelona: Editorial Octaedro.

- SÁTIRO, A. (2009). *El reto del ¿cómo?*. Barcelona: Editorial Octaedro.

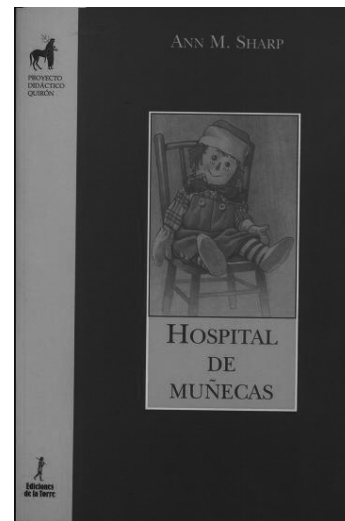
- TSCHIMMEL, K. (2009). *El proceso creativo desde la perspectiva de la creatividad como una capacidad sistémica*. Barcelona: Editorial Octaedro.

- CADAVID, H. e PARRA, D. (2009). *Celebremos la vida*. Barcelona: Editorial Octaedro.

- Sharp A. M. e Splitter L. J. (2006). *Hospital de muñecas*. Madrid: Ediciones de la Torre

Nesta novela coñecemos a Jess e a súa boneca Roller, con quen comparte todo o seu mundo. A diferenza entre ser unha boneca e ser un neno é só unha das cousas na que pensa Jess durante os días nos que se desenvolve o relato. O seu sabio mestre do colexio tamén abre unha conversa sobre as diferenzas entre as persoas e a necesidade ética de poñerse no lugar do outro e tratar a todos con respecto, por moi diferentes que nos parezan.

Ao longo da novela, Jess avanza no proceso de coñecerse a si mesma en diálogo coa súa bo-

neca, coa súa nai e cos compañeiros do colexio.

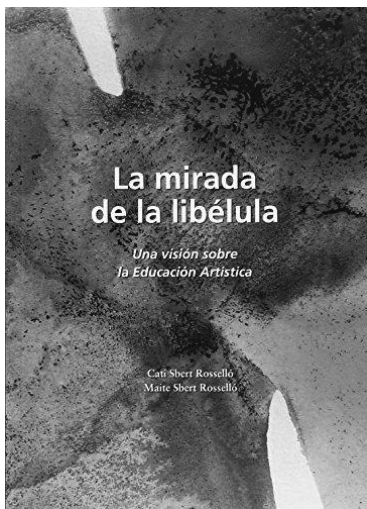
- Sharp, A. M. (2006). *Entendiendo mi mundo. Manual del profesor para acompañar a Hospital de muñecas*. Madrid: Ediciones de la Torre.

Hospital de muñecas aborda temas básicos da tradición filosófica occidental e doutras culturas. Temas cruciais para os nenos e nenas de hoxe en día: o estatus da realidade, a bondade, a verdade e a beleza. O profesorado implicado no Programa de Filosofía para nenas e nenas intenta ofrecer un espazo e un tempo no que abordar eses temas e desenvolver as capacidades esixidas para tratalos con rigor.

Este manual ofrece ao profesorado un amplo repertorio de actividades e plans de discusión cos que poderán favorecer nas súas clases que nenos e nenas consigan entenderse mellor a si mesmos e ao mundo que os rodea.

- Sbert, C. e M. (2017). *La mirada de la libélula. Una visión sobre la Educación Artística*. Mallorca: Dissetediciones.

O proxecto de Filosofía 3/18 creado por Lipman establece vencellos entre filosofía e arte, xa que ambas necesitan requisitos similares (saber formular interrogantes, retos, identificar

problemas, tomar decisións, ser imaxinativos/as e atopar as solucións máis axeitadas e pracentiras) e este libro é un exemplo diso.

A través dunha selección de experiencias prácticas, documentadas coas voces de nenos/as de diferentes niveis educativos cando se sitúan ante unha obra

de arte, apreciamos como se desenvolve o proceso de pensamento que se abre ante eles/as.

As autoras, que pensan a arte como un proceso creativo, fan unha reflexión persoal para dirixir a mirada cara a como somos e como podemos mellorar a nosa actitude fronte ás vicisitudes da vida. Esta páxinas son exemplos de posibles propostas, pero tamén de inspiración para mil e unha variantes a partir delas.

• **Sátiro, A.** (2018). *Hilomundos*. Barcelona: Octaedro.

Trátase da última proposta de Angélica Sátiro formada por unha serie de contos sobre a paz e o papel da cidadanía para conseguila empregando a creatividade. *La niña del hilo, ¿La paz se logra con las palabras?, ¿La paz se logra con la unión? e ¿La paz se logra con el corazón?* agasállannos cun feixe de preguntas que nos provocan para

imaxinar novos mundos posibles co alumnado.

<https://educacion.octaedro.com/es/serie:Cos/0/hilomundos>

• **Sátiro, A.** (2018). *Ciudadanía creativa en el Jardín de Juanita. El jardín como recurso para jugar a pensar y el pensamiento como recurso para reconectar con la naturaleza*. Barcelona: Editorial Octaedro.

Ante a crise ecolóxica mundial e seguindo na liña de promover na infancia un pensamento lúdico (xogar a pensar e pensar xogando) Sátiro lanzou en 2016 un reto a diversas escolas e organizacións relacionadas coa infancia en sete países: España, Portugal, México, Colombia, Brasil, Arxentina e Uruguai. Nenos e nenas de entre 3 e 11 anos dispuxéronse así a imaxinar e crear xardíns nas súas contornas, aprendendo a respectar a vida e a defender a súa sostiabilidade no tempo. Este exercicio de convivencia e interacción democrática recóllese neste volume dando conta da potencia dunha cidadanía disposta a enfrontar retos ecolóxicos e sociais dende a acción educativa.

• **Revista Crearmundos.**

Diríxese a tódalas persoas interesadas en formar parte dunha cidadanía comprometida con proxectos de creatividade e innovación social. Recolle experiencias e reflexións que beben da riqueza que supón o roce de distintas visións, valores e xeitos de pensar, sentir, facer e actuar. Cada número da revista compón así un panorama amplísimo de perspectivas internacionais xurdidas en diferentes ámbitos de traballo (educación, traballo social, asociacionismo etc.) arredor da Filosofía para nenas e nenos.

<http://www.creamundos.net/asociacion/as/revista.html> ■

